

Průtahy v řízení a zadostiučinění

Má-li poskytované odškodnění kompenzovat stav nejistoty, ve které byl poškozený nepřiměřeně dlouhým řízením udržován a újmě spojené s touto nejistotou má odpovídat forma a případná výše odškodnění, musí výše zadostiučinění především odpovídat významu předmětu řízení pro poškozeného. Je-li předmětem řízení peněžité plnění, není obecně důvodné, aby je zadostiučinění přiznané v penězích svou výší přesahovalo.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 3412/2011, ze dne 9.10.2012)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně I. K., zastoupené Ladislavem Ejemem, advokátem se sídlem v České Lípě, Eliášova 998, proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 424/16, o zaplacení částky 130.000,- Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 14 C 362/2009, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2011, č. j. 58 Co 134/2011-60, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2011, č. j. 58 Co 134/2011-60, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 7. 10. 2010, č. j. 14 C 362/2009-41, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala po žalované zaplacení částky 130.000,- Kč jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou jí nepřiměřenou délkou řízení vedeného u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 6 C 1271/2001 (dále jen „posuzované řízení“).

K odvolání žalobkyně odvolací soud v záhlaví uvedeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně vyšel ze zjištění, že posuzované řízení bylo zahájeno žalobou podanou dne 26. 7. 2001. Žaloba směřovala proti žalovaným 1) J. B., 2) M. B.), 3) I. K. (žalobkyni v této věci) a 4) R. Ď., kdy se původní žalobkyně A. J. po žalovaných, jako dědicích po zemřelé M. B., domáhala náhrady škody v celkové výši 150.000,- Kč dle výše jejich dědických podílů. Soudem nařízené jednání na 1. 11. 2001 bylo ukončeno poučením podle § 119a občanského soudního řádu (dále jen o. s. ř.) a odročeno na neurčito. Dne 29. 5. 2003 vydal Okresní soud v České Lípě rozsudek, jímž žalobě zcela vyhověl. Druhý, třetí a čtvrtý žalovaný napadli rozsudek odvoláním. Dne 12. 3. 2004 odvolací soud vrátil spis soudu prvního stupně, neboť druhý žalovaný neuhradil soudní poplatek za odvolání ani po výzvě učiněné dne 22. 1. 2004. Usnesením ze dne 25. 8. 2004 bylo řízení o odvolání druhého žalovaného zastaveno z důvodu nezaplacení soudního poplatku za odvolání. Dne 13. 9. 2004 byl spis znovu předložen odvolacímu soudu, který ho dne 24. 9. 2004 vrátil s tím, že usnesení o zastavení odvolacího řízení je nutno doplnit o výrok o náhradě nákladů odvolacího řízení. Dne 31. 1. 2005 zástupce žalobkyně v posuzovaném řízení informoval o jejím úmrtí ze dne 5. 1. 2005. Podáními doručenými soudu dne 8. 3. 2005 a 5. 5. 2005 žádal notář JUDr. O. H. o sdělení stavu řízení, což následně urgoval dalšími 5 podáními doručenými soudu v rozmezí měsíců červenec až říjen 2005. Prvoinstanční soud těmto žádostem vyhověl až dne 27. 3. 2006. Usnesením ze dne 22. 5. 2006 rozhodl soud z podnětu dědiců podle ust. § 107 odst. 2 o. s. ř. o procesním nástupnictví žalobkyně v původním řízení. Následně vyhověl žádosti manžela žalobkyně J. J., aby v řízení bylo

pokračováno pouze s ním a dne 5. 5. 2006 předložil spis odvolacímu soudu. Tento zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu žalobců a třetí a čtvrté žalované pro nepřezkoumatelnost a nesrozumitelnost. Spis byl soudu prvního stupně vrácen dne 1. 2. 2007. Usnesením ze dne 25. 8. 2007 bylo prvostupňovým soudem přerušeno řízení do pravomocného skončení dědického řízení po zemřelém prvním žalovaném. Usnesením ze dne 18. 3. 2009 rozhodl soud o právním nástupnictví po prvním žalovaném, načež nástupce prvního žalovaného podal dne 1. 6. 2009 rovněž odvolání proti rozsudku prvoinstančního soudu ze dne 29. 5. 2003. Odvolací soud poté zrušil zmíněný rozsudek i ve vztahu mezi žalobci a prvním žalovaným, když vytkl mj. souhrnný skutkový závěr, nedostatek odůvodnění, nesrozumitelnost závěrů a nedostatečné hodnocení provedených důkazů. Dne 15. 12. 2009 Okresní soud v České Lípě nařídil jednání na 16. 3. 2010, které bylo odročeno k žádosti zástupce třetí a čtvrté žalované. O žalobě nebylo do rozhodování soudů nižších stupňů v této věci rozhodnuto.

Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, že v řízení došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zák. č. [160/2006](#) Sb. (dále jen „OdpŠk“), že na průtazích v řízení se podílely soudy svou nečinností, že se nejedná o dostačující pouhé konstatování porušení práva, ale žalobkyni přísluší nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a OdpŠk v penězích. Dospěl k závěru o celkové délce řízení devět let a osm měsíců, za což by žalobkyni náleželo zadostiučinění ve výši 130.000,- Kč (za první dva roky 15.000,- Kč a za každý další rok trvání řízení 15.000,- Kč). V průběhu řízení došlo k úmrtí dvou jeho účastníků (žalobkyně a prvního žalovaného), muselo proto být opakovaně rozhodováno o procesním nástupnictví, což soudu objektivně zabránilo v pokračování v řízení po dobu tří let. Prodloužení řízení o dobu 3,5 let z uvedeného důvodu nelze klást k tíži Okresnímu soudu v České Lípě, dobu trvání těchto dědických řízení přitom nelze považovat za nepřiměřenou a je tedy namísto podle § 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk přistoupit ke snížení základní částky odškodnění o 52.500,- Kč (3,5 x 15.000,- Kč) na částku 77.500,- Kč. Důvod snížení základní částky odškodnění shledal odvolací soud také v nižším významu řízení pro žalobkyni. Za správnou považoval úvahu soudu prvního stupně, že částka 25.000,- Kč, o kterou je žalobkyně v posuzovaném řízení žalována, není příliš vysoká (částka jen o málo přesahuje hranici procesní nevýznamnosti). Odvolací námitka, že je požadován i úrok z prodlení a náklady řízení, není pro posouzení věci natolik podstatná. Řízení není doposud skončeno a není tak zřejmé, zda v něm žalobkyně bude, či nebude úspěšná. Bude-li úspěšná, zaplacení úroku z prodlení a nákladů řízení jí uloženo nebude, nebude-li úspěšná, lze povinnost zaplatit příslušenství pohledávky a náklady řízení klást pouze k její tíži. Značně nižší význam řízení pro žalobkyni je podtrhován i tím, že v předmětném řízení nevyužila dostupné prostředky způsobené odstranit nepřiměřenou délku řízení, což odůvodňuje výjimečné snížení základní částky o dalších 57.500,- Kč na výslednou částku 20.000,- Kč. Závěrem odvolací soud konstatoval, že finanční zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení má poškozenému nahradit jen a pouze tuto nemajetkovou újmu, nelze je chápat jako nástroj pro kompenzaci případného neúspěchu v řízení, které trvá nepřiměřenou dlouhou dobu. Na základě těchto úvah se odvolací soud ztotožnil se závěrem prvoinstančního soudu, že pokud žalovaná žalobkyni z titulu odškodnění nemajetkové újmy v rámci mimosoudního vyrovnání vyplatila částku 20.000,- Kč, byla tímto nemajetková újma zcela kompenzována. Proto byla žaloba na další plnění soudem prvního stupně správně zamítnuta.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje ze zásadní právní významnosti napadeného rozhodnutí (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.), a jehož důvodnost spatřuje v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Dovolatelka především uvedla, že nemůže přijmout závěr soudů, že žalovanou poskytnuté odškodnění je dostatečné, když předmětné řízení u Okresního soudu v České

Lípě není dosud pravomocně ukončeno a není tedy zřejmé, zda žalobkyně bude či nebude úspěšná. V případě neúspěšnosti bude žalobkyně nucena zaplatit příslušenství, tedy nemalé úroky, které budou mnohonásobně převyšovat žalovanou částku. Ohrazuje se vůči úsudku odvolacího soudu, že kdyby dostala jako žalovaná svým závazků dobrovolným plněním bez soudního řízení, byla by povinnosti zaplacení příslušenství a nákladů řízení ušetřena. Její povinnost k úhradě žalované částky totiž nebyla dosud prokázána. Tuto skutečnost a ani průběh dosavadního řízení u Okresního soudu v České Lípě nepřisluší posuzovat odvolacímu soudu, který má přezkoumávat délku a průtahy řízení. Dále se žalobkyně neztotožňuje se závěrem, že význam daného řízení je pro ni značně nižší, když nevyužila dostupné prostředky způsobilé odstranit nepřiměřenou délku řízení. Tato souvislost z ničeho nevyplývá a je to pouze nepodložený názor odvolacího soudu. Poukázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 30 Cdo 3930/2009 ze dne 8. 11. 2010, z něhož jsou patrné skutečnosti, které měl brát odvolací soud v úvahu. Dovolatelka proto navrhuje, aby dovolací soud rozsudek soudu odvolacího zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2009 (viz čl. II., bod 12 zákona č. [7/2009](#) Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Jelikož napadený rozsudek odvolacího soudu není měnícím ve smyslu § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., ani potvrzujícím poté, co předchozí rozsudek soudu prvního stupně (jímž rozhodl „jinak“) byl odvolacím soudem zrušen podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., přichází v úvahu přípustnost dovolání toliko na základě ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (se zřetelem k nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, je zrušeno uplynutím doby dne 31. 12. 2012; k tomu viz i náleze ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11, dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

Pro dovození přípustnosti dovolání ve smyslu tohoto ustanovení by dovolací soud musel dospět k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadně významné. Dle ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolání je přípustné, neboť odvolací soud posoudil otázku významu předmětu řízení pro poškozeného a otázku nevyužití prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení odlišně, než činí ve své judikatuře Nejvyšší soud.

Dovolání je důvodné.

Při posouzení kritéria významu řízení pro poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk je třeba přihlídnout ke všemu, co je pro účastníka „v sázce“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4761/2009 Rozsudky i stanovisko Nejvyššího soudu jsou dostupné veřejnosti na jeho webových stránkách www.nsoud.cz. a rozsudek ESLP ze dne 18. 4. 2006 ve věci Patta proti České republice, č. 12605/02, § 66 a v něm obsažený odkaz na rozsudek ESLP ve věci Frydlander

proti Francii [velký senát], č. 30979/96, § 43, ESLP 2000-VII), jako nejdůležitějšímu kritériu pro stanovení formy a případné výše odškodnění za porušení práva na projednání věci v přiměřené době (srov. část IV. písm. d/ Stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněného pod č. 58/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek a dále rozsudek Nejvyššího soud ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1313/2010).

Zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení se poskytuje za nejistotu spojenou s právním postavením poškozeného, která je tím větší, čím větší je pro něho význam předmětu řízení. Tento závěr o klíčové roli významu předmětu řízení pro poškozeného odpovídá rovněž názoru Ústavního soudu, vyjádřenému např. v jeho nálezu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 1320/10. Z toho důvodu nelze při posuzování významu předmětu řízení pro poškozeného odhlédnout od příslušenství plnění, které je předmětem řízení a jeho případně narůstající výše v průběhu řízení. Dovodil-li odvolací soud v rámci hodnocení významu předmětu řízení pro žalobkyni, že úrok z prodlení není pro posouzení věci významný, je jeho posouzení žalovaného nároku v tomto ohledu neúplné, a tudíž nesprávné, když ze skutkových zjištění nevyplývá, zda a popř. do jaké míry je žalovaným příslušenstvím hodnota sporu pro žalobkyni zvyšována. Stejně pak platí i pro další příslušenství předmětu řízení, kterým jsou náklady řízení (§ 121 odst. 3 obč. zák.), jejichž úhrada může být v konečném rozhodnutí žalobkyni uložena.

Pokud Nejvyšší soud v části VI. Stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněného pod č. 58/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanovisko“) uvedl, že v rámci stanovení zadostiučinění lze přihlídnout i k tomu, „zda byla poškozenému práva přiznána či povinnosti uloženy“, je toto pojmově vyloučeno před skončením posuzovaného řízení. Úvahy odvolacího soudu o dopadu výsledku posuzovaného řízení na žalobkyni, jsou proto nadbytečné a z hlediska významu předmětu řízení pro žalobkyni za daného stavu posuzovaného řízení i právně nevýznamné.

Z hlediska využití prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení je třeba přihlídnout k tomu, že jediným preventivním prostředkem nápravy hrozící nebo již vzniklé újmy v důsledku neprojednání věci v přiměřené lhůtě, je možnost účastníka nebo jiné strany řízení podat návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zák. č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích, ve znění účinném od 1. 7. 2009 (srov. rozsudek ESLP ve věci *Macready* proti České republice ze dne 22. 4. 2010, č. 4824/06 a 15512/08, § 51). Možnost podat týž návrh po marném podání hierarchické stížnosti na průtahy v řízení u příslušného orgánu státní správy soudů ve znění téhož zákona účinného do 30. 6. 2009, nebyla shledána Evropským soudem pro lidská práva za účinný právní prostředek nápravy (viz např. *Vokurka* proti České republice, konečné rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 16. 10. 2007, ve věci č. 40552/02, § 55) a jeho nepodání, stejně jako nepodání hierarchické stížnosti ve smyslu § 164 odst. 1 zák. č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích, nelze účastníku řízení přičítat k tíži.

Nejvyšší soud rovněž opakovaně uvedl, že odpovědnost za dodržení práva účastníka řízení na projednání věci v přiměřené lhůtě leží především na státu a ten ji nemůže přenášet na účastníky řízení tím, že po nich bude požadovat, aby se v případě hrozící či nastalé nepřiměřené délky řízení domáhali nápravy a dojde-li k porušení práva účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě, sankcionovat jej při stanovení výše odškodnění za to, že se nápravy nedomáhal. Při zkoumání toho, zda poškozený využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, je třeba z uvedeného vycházet a jejich využití přičíst poškozenému k dobru, nikoli mu přičítat k tíži, že je nevyužil. Děje se tak přitom výhradně v rámci posuzování kritéria chování poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk, nikoliv kritéria významu předmětu řízení pro poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk (srov. bod IV. písm. b/ Stanoviska). Je tomu tak proto, že důvody poškozeného pro neuplatnění návrhu podle § 174a zák. č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích, mohou být různé a ne vždy musí být jeho neuplatnění projevem spokojenosti poškozeného s existencí průtahů v řízení, popřípadě s jeho lhostejností k nim.

Dovodil-li odvolací soud ze skutečnosti, že se žalobkyně nedomáhala odstranění průtahů v posuzovaném řízení, nižší význam jeho předmětu pro ni, jde o úvahu nesprávnou. Z výše uvedeného totiž plyne, že žalobkyně po většinu doby trvání posuzovaného řízení neměla k dispozici účinný prostředek k odstranění jeho průtahů, když z nevyužití toto prostředku v době od 1. 7. 2009, kdy již jej k dispozici měla, nelze a priori usoudit na nezáměr žalobkyně na skončení posuzovaného řízení v přiměřené době.

Pro úplnost však Nejvyšší soud dodává, že má-li poskytované odškodnění kompenzovat stav nejistoty, ve které byl poškozený nepřiměřeně dlouhým řízením udržován a újmě spojené s touto nejistotou má odpovídat forma a případná výše odškodnění, musí výše zadostiučinění především odpovídat významu předmětu řízení pro poškozeného, v dané věci vyjádřeného výší po žalobkyni požadované částky s příslušenstvím. Je-li předmětem řízení peněžité plnění, není obecně důvodné, aby ji zadostiučinění přiznané v penězích svou výší přesahovalo, nadto několikanásobně, jak to žádá žalobkyně, leda by pro mimořádnou výši zadostiučinění svědčilo některé z kritérií uvedených v § 31a odst. 3 písm. a) až d) OdpŠk.

Z výše uvedeného je zřejmé, že posouzení nároku žalobkyně na odškodnění nemajetkové újmy odvolacím soudem je nesprávné. Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a podle § 243b odst. 3 věta první o. s. ř. vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Při novém rozhodování ve věci odvolací soud neopomene zhodnotit i podíl postupu orgánů veřejné moci (§ 31a odst. 3 písm. d/ OdpŠk) na celkové délce řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1328/2009 a část IV. Stanoviska).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)